



**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

101. An reus iuridicè interrogatus à iudice propter semiplenam probationem, vel indicia æquivalentia, teneatur respondere etiam in casu Capitali? Et quid, si delictum plenè probatu[m] sit, an in tali ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76413)

re dubia propendendum esse potius in fauorem rei. Et ideo nisi meridiè clarius lex illos cogat, non sunt miferi cogendi, maxime in causa capitali aut honoris, & fama. Hucusque Serra.

3. Dicendum est itaque sententiam communem, & Sancti Magistri esse probabiliorē, & ego illi cum omnibus Thomistis adhaereo; sed puto improbabiler contrariam sententiam à Texeda, & Turriano improbabilem vocari: nam ut satis probabilem illam admittit viri doctissimi, quos ego alibi citavi; quibus nunc adde me citato Lugo, qui solus penes me instat multorum est, de iust. tom. 2. disp. 40. sect. 1. n. 14. ubi sic aliter: Dubitatur sextò, an semper quoties praecedit probatio semiplena, vel iuridicè interrogatur, teneatur reus rogatus fateri veritatē cōtra se. Haec est questio celebris, & necessaria ad praxim quotidianā; oportet enim omnino scire, quomodo Confessarius se debeat gerere cū eiusmodi Pœnitētibz Communis sententia docet, teneri semper reum legitime interrogatum fateri veritatem, etiam si propterea morte plectendus esset, Secunda sententia negat illam obligationem esse ad eò vniuersalem. Excipiuntur autem ab aliquibus varij casus: Primus est, si timeatur sententia mortis. Secundus, si damnandus esset reus ad tritēmes: Tertius, si confiscanda omnia bona: Quartus, si periclitaretur omnino in honore; & in aliis casibus similibus: Suares consultus anno 1596. eam dicit probabilē, sicut & P. Salas, & Pater Hérizquez cum aliis Theologis doctis, ut testatur idem Salas in schedula propria manuscripta, quā apud me habeo. Vnde excessit Turrianus in scriptis disp. 50. dub. 2. num. 7. & in selectis centur. 1. de Censuris Theologicis, dub. 75. dum hanc sententiam improbabilem omnino esse affirmat, & non habere pro se nisi tres, aut quatuor Summissas, quorum in hac re auctoritas nulla est. Sed certè ex Recentioribus tot iam eam probabilē dicunt, ut ij, demptis etiam antiquioribus, sufficerent. Villalobos in sum tom. 2. tract. 16. difficult. 1. num. 10. Filiucius tractat. 4. num. 266. Fagundez de precept. Eccles. precept. 8. cap. 3. n. 11. & seqq. Alcozer in sum. c. 16. §. Et Reo. Reginaldus in Praxi tom. 2. lib. 24. cap. 3. sect. 3. num. 3. Portel in Dub. Regul. titul. Correctio Fratrum. verb. Reus, numer. 43. Peytinus de Relig. subdito, tom. 1. quest. 1. cap. 16. §. 1. Diana tom. 1. part. 2. tract. 1. Miscell. resol. 27. Ioannes Sancius in selectis disp. 43. num. 29. & seqq. prima sententia probabilissima est, maxime accedente communi auctoritate. Secunda tamen est valdè probabilis, & in praxi omnino secura, praesertim in causis capitalibus: debet autem intelligi, quandiu Reus sperat, posse negando fugere condemnationem; alioquin negatio erit omnino inutilis. Hucusque Lugo: qui postea validissimis rationibus hanc firmat sententiam, & respondet ad argumenta contraria.

Alibi in ref. q. nunc hanc sequitur, & de doctrina Ref. & §. not. vlt. huius Ref.

Sup. his in Ref. not. preterita §. Di. co, ad lin. 5.

4. Dicere autem cum Texeda hanc sententiam verge in maximum Reipublicae damnum, si iudex non possit obligare reum ad fatendum crimen capitale; strictissima enim maneret via ad detegenda, & puniendā delicta, essetque Reipublica atrocissimis poena delictis: ergo iudex habet ius ad impediendum ea mala, & per consequens ad obligandum reum, ut fateatur. Respondet, non sequeretur natus Reipublicae damnum in vno casu, quam in alio; in neutro enim rei confiterentur; ut constat experientia; quamvis enim communis sententia obliget eos in conscientia ad confitendum, vix inuenitur aliquis qui confiteatur, nisi timore tormentorum, & torturae. Illud ergo Reipublicae damnum melius impeditur dando iudici potestatem, ad exquirendam veritatem per tormenta, quam per obligationem conscientiae. Dicez; si iudex potest torquere reum post semiplenam probationem; ergo potest etiam obligare, ut respondeat; alioquin iniuste torquet eum, qui

non tenetur respondere. Respondetur negando sequentem, quia tortura non est in poenam, eo quod non confiteatur: nam si nondum constat, quod neget veritatem, quomodo potest ea de causa puniri? Sed est medium licitum, & iure gentium introductum ad inuestigandam veritatem, sicut carcer strictus ad custodiam. Iudex ergo ratione sui muneris habet ius exquirendi veritatem per illa media, sicut potest strictè custodire reum in carcere; adhuc tamen reus retinet ius naturale ad fugiendum ex carcere, & ad tuendum proprium crimen, si habeat vires superandi torturam. Addit tamen reum obligari etiam sub peccato, quando damnatum, quod timere esset tanti momenti; quia leges humane praeferunt regulariter ad aliquod damnum, quod est ex parte rei, quam ad incolumitatem Reipublicae, necessaria est haec potestas in iudice; nam pro modo criminibus non facile possunt rei subici torturae: quare si reus non obligaretur ad respondendum, difficilis maneret punitio talium delictorum, quae idcirco multiplicarentur cum maximo Reipublicae detrimento. Et ideo, praeter Doctores citatos, sententiam contra Texedam, & Turrianum tenet doctissimus Dicastillus de iustitia lib. 2. tr. 1. disp. 6. dub. 1. n. 21. cum sequentibus, qui ut semper solet, late, & doctè tuetur probabilitatem huius sententiae, & ad contraria respondet; & ideo illum omnino recognosce. Vide etiam doctissimum & amicissimum Patrem Bardi, de Conscientia, discept. 4. c. 26. §. Pellizzarium in Manual. Regul. tom. 9. tract. 9. c. 4. sect. 2. n. 13. & me citato Lezanam in sum. tom. 4. verb. Reus regularis, num. 5. Escobar in Theol. tract. 6. exam. c. 6. num. 49. & me citato Gesualdum in Theol. mor. tom. 3. tract. 7. c. 2. n. 26. & me citato Bassium in Theol. mor. verbo Reus, n. 4. Fagundez in Praecepta Decalog. tom. 1. lib. 8. c. 3. n. 11. & seqq. Et ideo ex his sequitur, in hoc casu reum non esse cogendum à Confessario, ut veritatem aperiat in causis temporalibus supradictis, dum adest spes euadendi; quia ut dictum est, hic non peccat conformando se opinioni probabilis. Et ita me citato cum aliis multis obseruat Trullench in Decalogo tom. 2. lib. 8. c. 4. dub. 2. n. 12. Imò Gaspar Hurtadus rectè docet, disp. 4. de Reo, difficult. 3. quod Confessarius in tali casu tenetur absolvere reum, qui est in proposito negandi veritatem vnto restrictione mentali vel æquiuocatione, cum adhaeret reus penitens opinioni probabilis: Ergo, &c. Vide etiam me citato de hac quaestione agentem Stephanum Bauny in Theol. mor. tom. 3. lib. 3. tr. 3. q. 7.

RESOL. CI.

An reus iuridicè interrogatus à iudice propter semiplenam probationem, vel indicia æquiualentia, teneatur respondere etiam in casu capitali?
Et quid, si delictum plene probatum sit, an in tali casu reus teneatur respondere ad mentem iudicis?
Et an hoc procedat non solum in causa mortis, sed etiam quando agitur de poena tritēmum, mutilationis, confiscationis omnium bonorum, aut ab alio graui dedecore?
Et docetur quod Confessarij non debent cogere penitentes, ut veritatem dicant, vel confiteantur, si spem euadendi habeant. Ex p. 2. tr. 15. & Misc. Ref. 27.

§. 1. A Sferentem sententiam sequuntur Alphonsus sup. hoc in Aragon in 2. 2. q. 69. art. 1. Ledelua in sum. tom. 2. tr. 8. cap. 24. conclus. 2. Turrianus in 2. 2. tom. 2. disp. 50. dub. 2. num. 2. cum omnibus discipulis Dni Thomae, qui cum ipso in 2. 2. quest. 69. art. 1. sine vlla restrictione asserunt, reum iuridicè interrogatum teneri ad manifestandam veritatem. Ita Caietanus, Bañez, Salon, Pitigianus in pract.

praxi. crim. part. 1. capit. 7. in addit. & Sotus de iustitia, lib. 5. quest. 6. art. 2. Corduba in quest. lib. 1. quest. 43. dub. 3. Azorius part. 3. lib. 13. capit. 25. quest. 3. Sayrus in Clavi Regia lib. 11. capit. 16. numer. 1. Valentia tom. 3. disp. 3. quest. 13. penult. 1. & Syluester, Tabiena, Gabriel, Natarus, Toletus, Henticus, Paludanus ; Couarturias, Gomezus apud Sayrum *vbi supra*, & apud Lessium *vbi infra*, & nouissime mordicus hanc sententiam Syluius in 2. 2. Diui Thomae, quest. 69. art. 4. Homobonus tract. de sibiibus part. 2. cap. 4. Miranda in lib. ordinis iudicarij, tom. 2. quest. 19. art. 8. coneluf. 1. & Aldret. de vellig. discipl. tuend. lib. 1. tom. 1. num. 5. Et lib. 2. cap. 4. n. 8. Et 24. Ioannes de la Cruz in direct. conscient. part. 1. praecip. 8. art. 3. dub. 8. concl. 2. Et ratio est, quia cum iudex iustitiam interrogat, aperte sequitur, eum non posse occultare veritatem, quia in eo casu iudex vere superior est, & iuste praecipit; ergo reus tenetur illi obedire; deinde dici non potest, iudicem iuste interrogare, & tamen reum iuste occultare veritatem, quia daretur bellum ex vtraque parte iustum, seposita ignorantia, quod est absurdum. Ergo haec sententia est probabilis, & erat olim communis in schola Diui Thomae.

2. Verum contraria sententia etiam mihi videtur probabilis, & tuta in praxi, vnde Confessarij non debent cogere poenitentes, vt veritatem fateantur si spem euadendi habeant. Ita Io. Valerius in differentia vtriusque fori, verbo Restitutio, differ. 49. Villalobos in summ. to. 2. tract. 16. diff. 1. n. 10. Ioseph à Sancta Maria in Tribun. religios. tract. 4. cap. 14. num. 5. Filiucius tom. 2. tract. 40. num. 266. & aliqui Doctores citati pro contraria sententia, nam illam probabiliorum vocant. Ergo nostra est probabilis. Lessius de iustitia libro 2. cap. 31. dub. 3. num. 18. Natar. de restitut. lib. 2. cap. 4. num. 142. Rodrig. tom. 2. quest. 19. artic. 4. Salzedo in tract. crimin. Diaz cap. 128. Malderus in 2. 2. tract. 6. cap. 3. dubio 1. Octavianus Spatarius in praxi crimin. tract. 9. cap. 7. 8. Et Reginaldus in praxi, tom. 2. lib. 24. cap. 3. section. 3. n. 3. & nouissime solide, vt semper docet hanc sententiam Sancius in selectis disputat. 43. num. 29. Et seq. Portel. in dubis Regular. tit. ul. Correlatio fratrum, verbo Reus, num. 43. Peytinus de relig. subdit. tom. 1. quest. 1. c. 16. §. 1. & alij.

3. Dico igitur, reum cuius crimen non est plene probatum, posse in causa capitis ad mortem euitandam, celare veritatem, non obstant Superiores praedicta, de ea dicenda. Quae quidem doctrina procedit, vt obseruat Malderus, Lessius, Natar, & alij, non solum in causa capitali, sed etiam quando agitur de poenitentiam, mutilationis, confiscationis omnium bonorum, aut aliquo alio graui dedecore. Et ratio est, quia est quidem hominibus à natura inditum, vt se defendant, & à mortis faucibus incolumem vitam reddant. Hinc leges oriuntur, quibus inuasorem cum moderamine inculpatae tutelae occidere licet, & aliena subripere, extrema famis necessitate ad id impellente, &c. Deinde ex leg. 4. de testibus, nemo cogi potest ad testificandum contra parentes sanguine iunctos, sed nemo cuiquam magis est coniunctus sanguine quam sibi ipsi, ergo. Postremo lex humana non obligat cum periculo mortis, nisi magnitudo negotij aliud exigat; ergo non obligat praecipuum humanum, nam vtriusque eadem est ratio, ceteris paribus.

4. Ad argumentum in contrarium, respondetur iuste iudicem interrogare, & reum iuste negare, neque ait Pelantius *disputatione unica, ad questionem 70.* est absurdum in similibus dari bellum ex vtraque parte iustum, sicuti licitum est iudici praecipere damnato ad poenam vltimi supplicij, ne fugiat à carcere, ipse vero obedire non tenetur. Dominus similiter iuste iubet seruo suo ne fugiat, ipse autem fugiendo, se à seruitute liberare potest. Ita vt in casu nostro iudex ha-

beat, ius inquirendi veritatem à reo, & reus habeat ius celandi. Et praecipuum iudicis de dicenda veritate in simili casu, potest censeri datum ad reum tetendum, & inducendum ad detegendam veritatem, non autem ad obligandum ipsum in conscientia. Ita Reginaldus, Lessius, & alij, *vbi supra*. Et haec omnia intelligenda sunt in casu, quo reus propterea recusat dicere veritatem; eo quod scit suum scelus ita occultum esse, vt scientia ad sententiam condemnationis requisita, aliter haberi non possit, quam per suam confessionem: nam si delictum plene probatum sit, tenetur respondere ad mentem iudicis, & manifestare veritatem. Vnde ex his apparet, quam immerito Turrianus, Ioannes de la Cruz; & alij, hanc sententiam in probabilem vocent, nam est probabilissima & tuta in praxi.

RESOL. CII.

An reus iudicem interrogatus de homicidio commisso ob iustitiam sui defensionem teneatur respondere?

Vbi multos alios casus circa iuridicam interrogationem in textu huius Resolutionis deciso: inuenies.

Et notatur, vt quis iuret licite, & absolute, satis est, si rem audierit à personis valde fide dignis, secus autem in iudicio, vbi debet exprimere, quomodo hoc sciat. Ex p. 3. tr. 5. & Misc. 1. Ref. 66.

§. 1. Ad hanc quaestionem respondeo cum Portel *Sup. hoc in tom. 8. tr. 4. Ref. 63. §. 1. ad med. im in f. modo n. iuret. & signanter in Ref. §. nor. seq. & signanter lege duas praeteritas Ref.* in addit. ad dubia Regularia, verbo Iuramentum, numer. 16. sic asserente. Quotiescumque factum extatum contra legem excutatur à peccato propter aliquam circumstantiam, potest rogatus iuridice de illo, sub iuramento illud negare, intelligendo de crimine criminoso, seu de opere quod fuerit peccatum; vt si quis occidit hominem putatum feram, vel ob iustam sui defensionem, vel quodcumque aliud opus fecit ex ignorantia inuincibili, vel quid simile. Nam interrogatorum iudicis solum tendit ad opus, quod sit crimen, quale non fuit illud, legitime excusatum à culpa. Vnde colligis, quod quando taxa alicuius rei est iniusta, si plus vendens, aut defraudans in pondere, vel mensura, vt sibi satisfiat pro iniustitia pretij, potest hic rogatus à iudice, an plus vendiderit, vel defraudauerit in pondere, vel mensura, id negare, & asserere se vendidisse pretio taxato, videlicet pretio iusto, quae ab ipsa iustitia debebat taxari, haec enim est mens iudicis ibi iuste, & iuridice interrogantis, videlicet querere de pretio facto. Et ex hoc multi decidentur alij casus, vt quando aliquis per iustam compensationem rem suam, vel sibi debitam clam abstulit, & de hoc rogatur à iudice. De illo etiam, qui nummos accipit mutuos à Petro, eoque illi soluit, non tamen habet testes, neque chirographum solutionis; si enim rogetur à iudice, potest iurare, se illos mutuo non accepisse, intelligendo ita vt teneatur nunc iterum soluere. Haec omnia Portel, multum à Confessariis adnotanda, quia multum practicable. Vide etiam Bañez in 2. 2. quest. 69. art. 2. dub. pen. & Azouium tom. 1. lib. 11. cap. 4. quest. 5.

2. Notandum est etiam hic obiter cum Portel *vbi supra n. 6.* quod vt quis iuret licite, & absolute, satis est, si rem audierit à persona valde fide digna; secus autem in iudicio: nam ibi debet exprimere quomodo id sciat.

Sup. hoc in tom. 8. tr. 4. Ref. 63. §. 1. ad med. im in f. modo n. iuret. & signanter in Ref. §. nor. seq. & signanter lege duas praeteritas Ref.

Sup. haec & seq. diff. in tom. 8. tr. 4. Ref. 64. §. Decimo quinto.

Sup. hoc ibidem, §. Secundo interrogatus.

Sup. hoc late in tom. 8. tr. 4. Ref. 62. & in alia eius not.

